

6.2. ΠΟΥΧΝΕΡ, Β. 1991. *Μελετήματα Θεάτρου. Το Κρητικό Θέατρο*. Αθήνα: Εκδόσεις Χ. Μπούρα

Τασούλα Μαρκομιχελάκη

Γενικά στοιχεία

Ο Βάλτερ Πούχνερ, καθηγητής θεατρολογίας στα πανεπιστήμια της Κρήτης πρώτα και αργότερα της Αθήνας, έχει να επιδείξει έργο στις περισσότερες περιοχές του Νεοελληνικού θεάτρου. Ωστόσο, μεγάλο μέρος της έρευνας και της διδασκαλίας του το έχει αφιερώσει στο Κρητικό θέατρο. Καρπός αυτής της ενασχόλησης είναι ο παρών τόμος, όπου συγκεντρώνονται δεκατέσσερα μελετήματά του, δημοσιευμένα και αδημοσίευτα. Όσα είχαν δημοσιευτεί στα αγγλικά ή γερμανικά είναι τώρα μεταφρασμένα και εμπλουτισμένα με νεότερα στοιχεία.

Το χαρακτηριστικότερο στοιχείο των μελετών αυτών είναι ο θεατρολογικός προσανατολισμός τους: σε αντίθεση με τις υφολογικές, γλωσσικές και φιλολογικές προσεγγίσεις του Κρητικού θεάτρου που υπερίσχυαν μέχρι τότε, ο Πούχνερ εξετάζει ζητήματα όπως η δραματουργική αποτίμηση των έργων, οι παραστάσεις, οι σκηνογραφία τους, η χρήση της ομοιοκαταληξίας, οι σκηνικές οδηγίες κλπ.

Όπως διαπιστώνει κανείς, το πεδίο στο οποίο απλώνονται οι μελέτες του Πούχνερ ξεπερνά τα χωροχρονικά όρια της Κρήτης και του 1669 και εκτείνεται και στα Επτάνησα μέχρι το 1750 περίπου. Ο ίδιος δίνει στον όρο «Κρητικό θέατρο» μια διευρυμένη έννοια που περιλαμβάνει και τα έργα του πρώιμου Επτανησιακού θεάτρου, επειδή είναι άμεσα επηρεασμένα από την παράδοση του Κρητικού, σε γλωσσικό και δραματουργικό επίπεδο. Επιπλέον, μία μελέτη ακόμη (αρ. 12) ξεπερνά περισσότερο τα γεωγραφικά αυτά όρια και εκτείνεται στο Κροατικό θέατρο της Αναγέννησης και τη σχέση του με το Κρητοεπτανησιακό δράμα, ένα θέμα τελείως άγνωστο στην ελληνική βιβλιογραφία, έξω από τα δημοσιεύματα του ίδιου του Πούχνερ.

Στον τόμο προτάσσεται εκτενέστατη Βιβλιογραφία, ενώ τις μελέτες ακολουθεί σειρά Ευρετηρίων: «Όνομάτων και προσώπων», «Σκηνικών προσώπων», «Τόπων», «Τίτλων», «Θεμάτων και όρων», και αποσπασμάτων των έργων («Index locorum»). Τα αναλυτικότερα αυτά ευρετήρια συμβάλλουν εξαιρετικά στη χρηστικότητα του τόμου, η οποία αδικείται από την απουσία κεφαλίδων στις σελίδες.

Δραματουργικά χαρακτηριστικά στο Κρητοεπτανησιακό θέατρο

Στον τομέα αυτό ανήκουν οι περισσότερες μελέτες του τόμου, και συγκεκριμένα: η 2^η, για τις εξόδους και τις εισόδους των προσώπων στη σκηνή· η 3^η, για τις δραματουργικές συμβάσεις του κρυφακούσματος και της μειωμένης σκηνικής επικοινωνίας· η 6^η, για τον μονόλογο και τον διάλογο στα κρητοεπτανησιακά έργα, με πορίσματα ποσοτικών προσεγγίσεων· η 7^η, όπου ο συγγραφέας εξετάζει τις οφειλές του Κεφαλλονίτη Πέτρου Κατσαίτη στο Κρητικό Θέατρο· η 10^η, που περιγράφει τις άμεσες και τις έμμεσες σκηνικές οδηγίες των έργων, και η 12^η, που ασχολείται με την ομοιοκαταληξία τους από δραματουργική οπτική γωνία.

Μόνο για το Κρητικό θέατρο

Δύο είναι τα δραματουργικά θέματα που ο Πούχνερ εξετάζει όπως εμφανίζονται αποκλειστικά στα έργα του Κρητικού θεάτρου, ο σκηνικός χώρος (αρ. 4) και η μουσική (αρ. 5). Για το πρώτο απ' αυτά έχει αναγνωριστεί η αποτελεσματική λύση που δίνει για την προβληματική σκηνογραφία της *Θυσίας*

του Αβραάμ.

Ξεχωριστό ενδιαφέρον έχει η μελέτη του για την ειρωνεία στον Χορτάτση (αρ. 9), όπου το βάρος πέφτει κυρίως στην *Πανώρια* (με την ειρωνική απομυθοποίηση της ποιμενικής μόδας) και λιγότερο στην *Ερωφίλη*, ενώ δεν εξετάζεται καθόλου ο κωμικός από τη φύση του *Κατσούρμπος*.

Μεγάλη είναι η προσφορά του Πούχνερ στην ελληνική βιβλιογραφία με την τελευταία δημοσιευόμενη εδώ μελέτη (αρ. 14) που ασχολείται με μια πτυχή του Κρητικού θεάτρου που μόλις τα τελευταία χρόνια απασχολεί τους ειδικούς ερευνητές, την ιταλόγλωσση παραγωγή Κρητών συγγραφέων. Τα σωζόμενα έργα είναι δύο: το ποιμενικό δράμα *Amorosa Fede* του Αντώνιου Πάντιμου και η τραγωδία *Fedra* του Francesco Bozza, που είναι και το παλαιότερο γνωστό κρητικό δραματικό έργο. Αυτό το τελευταίο εξετάζει εδώ ο Πούχνερ, δημοσιεύοντας τα Προλεγόμενά του για μια χρηστική έκδοση του έργου, η οποία τελικά δεν πραγματοποιήθηκε.

Επτανησιακά έργα

Εδώ εξετάζεται η *Ευγένια* του Ζακυνθινού Θεόδωρου Μοντσελέζε (αρ. 8) από την άποψη του σκηνικού χώρου και χρόνου και γίνεται μια εισαγωγή στα προβλήματα του *Ζήνωνα* (αρ. 13), ένα έργο με πολλά φιλολογικά και θεατρολογικά προβλήματα, που δεν έχει καταστεί σαφές αν γράφτηκε στην Κρήτη ή τα Επτάνησα.